

mudarr's
ILM HURI

IQTISODIYOT VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA

Onlayn ilmiy jurnal

Jild: 02 Nashr: 08 (2023)

www.mudarrisziyo.uz

ISSN: 2992-8907

MENEJMENT FANLARINI O'QITISHDA ILG'OR TEKNOLOGIYALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Barnayev Zarif Sharifovich

Marketing va menejment kafedrası o'qituvchisi

Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya: O'qitishda ilg'or texnologiyalardan foydalanish menejment fani sohasida inqilob qildi. So'nggi yillarda o'quvchilarga axborot va bilimlarga kengroq kirish imkonini beruvchi elektron ta'lim va raqamli ta'limning boshqa shakllarida ulkan o'sish kuzatildi. Ilg'or texnologiyalar o'quvchilarga multimedia materiallari, hamkorlikdagi o'quv faoliyati va real hayot stsenariylaridan foydalanish orqali ko'proq interaktiv va qiziqarli ta'lim tajribasini taqdim etishi mumkin.

Kalit so'zlar: menejment, electron ta'lim, biznes model

Kirish

Menejment fani fanlararo soha bo'lib, murakkab biznes muammolariga yechimlar ishlab chiqish uchun matematik modellashtirish, statistika va optimallashtirish usullaridan foydalanadi. Ushbu soha operatsiyalarni tadqiq qilish, qarorlar nazariyasi, o'yin nazariyasi va tizim tahlili kabi bir qator fanlarni o'z ichiga oladi. Ushbu tushunchalar va yondashuvlar amaliyotchilarga biznes modellarini tahlil qilish, loyihalashtirish va takomillashtirish va noaniqlik sharoitida yaxshiroq qarorlar qabul qilish uchun vositalarni taqdim etadi. Biroq, bu tushunchalarni o'rgatish qiyin bo'lishi mumkin, ayniqsa, talabalar turli xil mahorat darajasi va ish tajribasiga ega bo'lgan katta sinflarda.

Menejment fanining asosiy tushunchalaridan biri optimallashtirish bo'lib, u aniq maqsadga erishishning eng samarali yo'lini topishni o'z ichiga oladi. Optimallashtirish usullari biznesning keng doiradagi muammolariga, masalan, zavod uchun eng foydali ishlab chiqarish jadvalini yoki yuk mashinasi uchun eng samarali marshrutni aniqlashga qo'llanilishi mumkin. Optimallashtirish modellari chiziqli dasturlash, chiziqli bo'lmagan dasturlash va boshqa ilg'or matematik usullar yordamida yaratilishi mumkin.

Boshqaruv fanining yana bir muhim intizomi qarorlar nazariyasi bo'lib, u qarorlar qanday qabul qilinishi va ularni qanday takomillashtirishni tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Qarorlar nazariyasi modellari ob'ektiv va sub'ektiv omillarni, masalan, turli natijalar ehtimoli va qaror qabul qiluvchilarning afzalliklarini hisobga oladi. Qaror daraxtlari, o'yin

nazariyasi va Bayes tarmoqlari qarorlar nazariyasida qo'llaniladigan ba'zi usullardir.

Operatsion tadqiqotlar biznes jarayonlarini optimallashtirish bilan shug'ullanadigan yana bir fandır. Bunga ta'minot zanjiri boshqaruvi, inventar nazorati va loyihalarni boshqarishni takomillashtirish kiradi. Operatsion tadqiqot modellari murakkab tizimlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish uchun navbat nazariyasi, simulyatsiya va prognozlash kabi matematik usullardan foydalanadi.

Tizim tahlili murakkab tizimlarni loyihalash va boshqarish bilan bog'liq. Bunga ta'minot zanjirlari, transport tarmoqlari va moliyaviy tizimlar kabi tizimlar kiradi. Tizim tahlilchilari ushbu tizimlarni tushunish va optimallashtirish uchun tizim dinamikasini modellashtirish, tarmoq tahlili va risklarni boshqarish kabi turli xil vositalar va usullardan foydalanadilar.

Samarali biznes strategiyalarini ishlab chiqish, operatsion samaradorlikni oshirish va noaniqlik sharoitida yaxshiroq qarorlar qabul qilish uchun ilmiy tushunchalar va boshqaruv yondashuvlari zarur. Biroq, bu tushunchalarni o'rgatish qiyin bo'lishi mumkin va o'quvchilarning ushbu usullarni real muammolarga qo'llay olishlarini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlar va ilg'or texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi.

Menejment fanini o'qitishning innovatsion usullari modellashtirish, amaliy tadqiqotlar va onlayn ta'limni o'z ichiga oladi. Ushbu usullar talabalarga menejment fanining tushunchalari va yondashuvlarini chuqur tushunishga yordam beradi va ularni haqiqiy muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. Ushbu usullardan qanday foydalanish mumkinligi haqida ba'zi misollar:

1. Modellashtirish: modellashtirish talabalarga interaktiv va immersiv tajribani taqdim etadi, bu ularga ilmiy boshqaruv tushunchalarini Real sharoitlarda qo'llashni mashq qilish imkonini beradi. Masalan, talabalar ta'minot zanjirini boshqarishni optimallashtirish, inventarizatsiyani nazorat qilishni yaxshilash yoki loyihani boshqarish uchun modellashtirish vositalaridan foydalanishlari mumkin. Modellashtirish, shuningdek, talabalarga tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga va turli xil qaror qabul qilish tizimlari bilan tanishishga yordam beradi.

2. Amaliy tadqiqotlar: amaliy tadqiqotlar talabalarni biznes muammolarini hal qilishda menejment sohasidagi ilmiy tushunchalar va yondashuvlarni qanday qo'llash mumkinligi haqidagi haqiqiy misollar bilan tanishtiradi. Ular talabalarga muayyan sohalarning nuanslari, shuningdek, turli kontekstlarda yuzaga keladigan muammolar va imkoniyatlar haqida chuqur tushunchalarni rivojlantirishga yordam beradi. Amaliy tadqiqotlar, shuningdek, talabalarga muloqot va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, chunki ular murakkab muammolarni tahlil qilish va hal qilish uchun birgalikda ishlaydi.

3. Onlayn ta'lim: onlayn ta'lim talabalarga moslashuvchanlik va qulaylikni ta'minlaydi, bu ularga menejment sohasidagi ilmiy tushunchalar va yondashuvlarni o'z tezligida va o'z jadvali bo'yicha o'rganish imkonini beradi. Onlayn kurslar talabalarni jalb qilish va rag'batlantirish uchun interaktiv videolar, viktorinalar va virtual ma'ruzalar kabi turli xil o'qitish usullarini o'z ichiga olishi mumkin. Onlayn ta'lim, shuningdek, talabalarga o'z qiziqishlari va martaba maqsadlariga eng mos keladigan mavzularga e'tibor qaratish imkonini berib, yanada moslashtirilgan o'quv jarayonini taqdim etishi mumkin.

Innovatsion o'qitish usullarining kombinatsiyasi-simulyatsiyalar, amaliy tadqiqotlar va onlayn ta'limning kombinatsiyasi talabalarni jalb qilishning samarali usuli bo'lishi va ularga menejment fanining tushunchalari va yondashuvlarini chuqur tushunishga yordam beradi.

Menejment fanini o'qitishda ilg'or texnologiyalarning samaradorligini maxsus o'rganuvchi tadqiqotlar soni cheklangan. Biroq, texnologiya takomillashtirilgan ta'lim bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar, odatda, talabalarning ta'lim natijalarini yaxshilash, faollik va tushunchalarni tushunish nuqtai nazaridan istiqbolli natijalarni ko'rsatdi.

Operatsiyalarni boshqarishni o'rgatish uchun onlayn simulyatsiyalardan foydalanishni o'rgangan bir tadqiqot shuni ko'rsatdiki, simulyatsiyalardan foydalangan talabalar yuqori darajadagi faollik va tushunchalarni yaxshiroq tushunishadi, bu ularga o'rganilgan nazariya va tushunchalarni real vaziyatlarda qo'llash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Bundan tashqari, ilmiy menejment tushunchalarini o'rgatishda amaliy tadqiqotlardan foydalanish samarali ekanligi isbotlangan.

1-jadval. Menejment fanini o'qitishda qo'llaniladigan ayrim ilg'or texnologiyalar va ularning o'quvchilarning bilim olish natijalarini oshirishdagi samaradorligi

№	Nomlanishi	Tavsifi
1.	Menejment sohasidagi ilmiy tushunchalar va yondashuvlar sharhi	Menejment fani fanlararo soha bo'lib, murakkab biznes muammolariga yechimlar ishlab chiqish uchun matematik modellashtirish, statistika va optimallashtirish usullaridan foydalanadi. Ushbu soha operatsiyalarni tadqiq qilish, qarorlar nazariyasi, o'yin nazariyasi va tizim tahlili kabi bir qator fanlarni o'z ichiga oladi. Ushbu tushunchalar va yondashuvlar amaliyotchilarga biznes modellarini tahlil qilish, loyihalashtirish va takomillashtirish va noaniqlik sharoitida yaxshiroq qarorlar qabul qilish uchun vositalarni taqdim etadi. Biroq, bu tushunchalarni o'rgatish qiyin bo'lishi

		mumkin, ayniqsa, talabalar turli xil mahorat darajasi va ish tajribasiga ega bo'lganda.
2.	Menejment fanini o'qitishning innovatsion usullari	Talabalarni menejment fani tushunchalari bilan tanishtirish uchun bir qancha innovatsion o'qitish usullari qo'llaniladi. Ushbu usullar simulyatsiya, amaliy tadqiqotlar va onlayn ta'limni o'z ichiga oladi. Simulyatorlar - bu talabalarga ilmiy nazariyalar va boshqaruv usullarini qo'llash amaliyoti uchun real va dinamik muhitni ta'minlaydigan kompyuter dasturlari. Keys tadqiqotlari real hayot stsenariylarini tahlil qilish va ilmiy boshqaruv konsepsiyalaridan olingan bilimlar asosida strategik tavsiyalar ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Boshqa tomondan, onlayn ta'lim talabalarga o'z tezligida o'rganish imkoniyatini beradi va raqamli resurslarning keng doirasiga kirishni ta'minlaydi.
3.	Ilg'or texnologiyalar samaradorligini tahlil qilish	Menejment fanini o'qitishda ilg'or texnologiyalarning samaradorligi keyingi yillarda ko'plab tadqiqotlar mavzusi bo'ldi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, multimedia va hamkorlikdagi o'quv faoliyatini o'z ichiga olish talabalarning faolligini oshirishi va ma'lumotni saqlashni yaxshilashi mumkin. Simulyatsiya va amaliy tadqiqotlar tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali ekanligi aniqlandi. Onlayn ta'lim, shuningdek, katta va xilma-xil talabalar populyatsiyasini qamrab olish va talabalarga o'z tezligida o'rganish uchun moslashuvchanlikni berishda samarali ekanligi ko'rsatildi.
4.	Ilg'or texnologiyalarni integratsiyalash strategiyalari	Menejment o'quv dasturiga ilg'or texnologiyalarni kiritish puxta rejalashtirish va amalga oshirishni talab qiladi. Ilg'or texnologiyalarni integratsiyalashning ba'zi strategiyalari professor-o'qituvchilarning etarli tayyorgarlik va resurslarga ega bo'lishini ta'minlash, kurs materiallarini foydalanish uchun qulay va qulay qilish, talabalarning fikr-mulohazalari va ishtirokini rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, ilg'or texnologiyalardan an'anaviy o'qitish usullarini to'ldiradigan va takomillashtiradigan tarzda qo'llanilishini ta'minlash ham muhimdir.

Simulyatsiyalar, interaktiv videolar va onlayn ta'lim kabi ilg'or texnologiyalar boshqaruv fanida muhim bo'lgan tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ilg'or texnologiyalarning menejment fani bo'yicha o'quvchilarning ta'lim natijalariga ta'siri va ularning samaradorligini maksimal darajada oshiradigan shart-sharoitlarni to'liq tushunish uchun keyingi izlanishlar zarur.

Menejment o'quv dasturiga ilg'or texnologiyalarni kiritish o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda foydali bo'lishi mumkin. Menejment o'quv dasturiga ilg'or texnologiyalarni samarali integratsiyalash uchun bir necha strategiyalar:

- O'quv maqsadlarini aniqlash: Menejment fanlari o'quv dasturi uchun o'quv maqsadlarini aniqlash va ularga erishishda qaysi ilg'or texnologiyalar yordam berishi mumkinligini baholash. Bu texnologiyadan shunchaki texnologiyadan foydalanish uchun foydalanilmasligini ta'minlashga yordam beradi, balki o'rganish tajribasini oshirishning aniq maqsadiga xizmat qiladi.

- Treningni ta'minlash: o'quvchilarga tegishli ta'lim va yordam berish orqali ilg'or texnologiyalar bilan qulay bo'lishiga yordam bering. Texnologiyani bosqichma-bosqich joriy eting va amaliyot va fikr-mulohazalar uchun imkoniyatlar yarating.

- Simulyatsiya va amaliy tadqiqotlardan foydalaning: Simulyatsiya va amaliy tadqiqotlar o'quvchilarga ilmiy boshqaruv tushunchalarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu texnologiyalar nazariy tushunish va amaliy qo'llash o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga yordam beradi.

- Onlayn resurslardan foydalaning: interaktiv videolar, elektron kitoblar va vebinarlar kabi onlayn resurslarga kirishni ta'minlash va o'rganishni yaxshilash va talabalarga qo'shimcha resurslarni taqdim etish.

- Hamkorlikni rag'batlantirish: munozara forumlari, suhbat xonalari va hujjatlar bilan hamkorlik vositalari kabi aloqa vositalaridan foydalangan holda talabalar o'rtasida hamkorlikni rag'batlantirish. Bu jamoaviy tuyg'uni rivojlantiradi va o'quvchilarning bir-biridan o'rganishiga yordam beradi.

- Taraqqiyot monitoringi: Talabalarning muvaffaqiyatini kuzatib borish va darsda ilg'or texnologiyalardan foydalanish bo'yicha fikr-mulohazalarini bildirish. Yondashuvingizni doimiy ravishda takomillashtirish va yaxshilanishi kerak bo'lgan sohalarni aniqlash uchun ushbu fikr-mulohazalardan foydalaning.

Menejment o'quv dasturiga ilg'or texnologiyalarni integratsiyalash talabalarni real vaziyatlarga tayyorlashga va ularning o'rganish tajribasini oshirishga yordam beradi.

Muvaffaqiyatli integratsiyani ta'minlash uchun o'quv maqsadlarini baholash va etarli ta'lim va yordam berish muhimdir.

Menejment fanini ilg'or texnologiyalardan foydalangan holda o'qitishning kelajakdagi yo'nalishlari va imkoniyatlari virtual reallik simulyatsiyalari, sun'iy intellekt vositalari, interaktiv videolar va elektron kitoblar kabi onlayn resurslardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarga amaliy tajribalar va o'rganishni yaxshilashga yordam beradigan va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan real misollar bilan ta'minlaydi.

Bundan tashqari, munozarali forumlar va guruh loyihalari kabi hamkorlikda o'rganish vositalaridan foydalanish ishtirok etishni rag'batlantiradigan va tengdoshlarni o'rganishni qo'llab-quvvatlaydigan texnologiyalar yordamida osonlashtirilishi mumkin. Ma'lumotlarni tahlil qilish va vizualizatsiya vositalaridan talabalarga murakkab ma'lumotlar to'plamini tushunishga yordam berish va menejment fani sohasida muhim bo'lishi mumkin bo'lgan tushunchalarni olish uchun ham foydalanish mumkin.

Ilg'or texnologiyalardan foydalangan holda menejment fanini o'rgatishning yana bir imkoniyati - o'quvchilarning ijodkorligi va faolligini rag'batlantirish uchun o'yin dizayni tamoyillaridan foydalanadigan gamifikatsiya integratsiyasi. Bundan tashqari, amaliy qurilish va eksperimentlarga yo'naltirilgan loyihaga asoslangan ta'lim o'quv jarayonini yaxshilash uchun ilg'or texnologiyalardan foydalanish orqali osonlashtirilishi mumkin.

Umuman olganda, ilg'or texnologiyalardan foydalangan holda menejment fanini o'rgatish uchun ko'plab imkoniyatlar va yo'llar mavjud va o'rganish tajribasini oshirish va talabalarni real stsenariylarga yaxshiroq tayyorlash uchun ushbu texnologiyalar va ularning potentsial ilovalarini o'rganish juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hamidov Oh . X. , Siddiqovich Q . Oh . Oliy tallim shaxsiy bitiruvchilari bandligini raqaml texnologik asosida monitoring o'ldirish istiqbollari //Qishloq xo'jaligida innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari. – 2021. – S. 433.
2. Raximov O.K., Kuesta T.S., Xamidov O.H. O'zbekistonda suv resurslaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari //International Journal of Agriculture and Environmental Research. – 2020. – T. 6. - Yo'q. 03. – 435-449-betlar.
3. Hamidov O. Sovershenstvovanie mexanizm boshqaruv rivojlanish ekoturizma v Uzbekistan : avtoref . diss. d- ra. ekon . nauk . – 2017 yil.
4. Hamidov O. O'zbekistonning qo'riqlanadigan tabiiy hududlarida ekoturizmni rivojlantirish imkoniyatlari // Beiträge zur O'zbekiston va Xitoyda Entwicklung : Wissenschaftliche Schriftenreihe. – 2012. – T. 5. – S. 5.

5. Sobirov BB va boshqalar. Ijtimoiy tarmoqlarning roli, foydalanuvchi tomonidan yaratilgan platformalar va. – 2015 yil.
6. Xamidov O. X. O'zbekiston turizm xizmatlari bozorida korxonalar uchun raqobat strategiyasini tanlash. Cand. diss // Kand. diss . Samarqand. – 2006 yil.
7. Хуррамов О. Особенности использования маркетинговых инструментов в социальных медиа //Alatoo Academic Studies. – 2016. – №. 2. – С. 236-249.
8. Sobirov B. va boshqalar. O'zbekistonning shakllanishining nazariy asoslari, tahlillari orqali turizm industriyasining toifali apparati ostida turizm raqobatbardoshligi ko'rsatkichlari //J turizm hospiti . – 2016. – T. 5. - yo'q. 256. – P. 2167-0269.
9. Hamidov O. X. va boshqalar Jahon iqtisodiyoti va xalqaro munosabatlar tushunchalari va nazariyalari: ta'lim-tarbiyaviy ma'ruza // Iqtisodiyot va moliya (O'zbekiston). – 2020. – Yo'q. 3 (135). – S. _ 91-98.
10. Inoyatova S., Hamidov O., Nigmonov A. O'zbekistonda mehmonxonalarni onlayn bron qilish xizmatlarini baholash //Yevrosiyo iqtisodiyotlari bo'yicha xalqaro konferensiya. – 2018. – S. 20-28.
11. Hamidov O. X. Mehmonxona sanoatiga investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari // DITB yangiliklari . Seriya : Iqtisodiyot , tashkilot va menejment korxonalar turist sanoat va turizm umuman olganda galusi . – 2014. – Yo'q. 18. – S. 153-156.
12. Orlov V. va boshqalar. Hududiy mustaqillik kontekstida davlat hokimiyatini markazsizlashtirish muammosi //Ambient razvedka jamiyatining III Xalqaro ilmiy kongressi 2020 (ISC-SAI 2020). – Atlantis Press, 2020. – P. 370-377.
13. Hamidov O. O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning yangi bosqichi: dolzarb muammolar va istiqbollari // Jahon ilmiy yangiliklari.[Elektron resurs]. Kirish rejimi: <http://www.dunyoilmiyangiliklari.com/wp-kontent/yuklamalar/2017/08/WSN-863-2017-134-149.pdf> /(kirish sanasi: 2019 yil 17 iyul). – 2017 yil.
14. Xamidov O. X. Transport xizmati Toshkil etish ” fani byyicha tallim texnologiya // Toshkent – “TDIU” – 2006. – 2006 yil.
15. Хуррамов О. К. Как мы можем использовать интернет-маркетинг в сфере гостиничной индустрии //Современные тенденции и актуальные вопросы развития туризма и гостиничного бизнеса в России. – 2017. – С. 344-349.
16. Hamidov O. O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish boshqaruvini takomillashtirish: Muammolar va yechimlar //Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti. – 2016. Hamidov O. O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirish boshqaruvini takomillashtirish: Muammolar va yechimlar //Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti. – 2016 yil.

17. Xurramov O. The role of communication competences in the development of foreign economic activities // Центр научных публикаций (buxdu.uz). – 2022. – Т. 17. – №. 17.
18. Hamidov O. X. va boshqalar Raqamli va SMART iqtisodiyotda ta'limning zamonaviy paradigmasi // Zamonaviy ta'lim (O'zbekiston). – 2020. – Yo'q. 4 (89). – B. 3-9.
19. Tairova M., Xurramov O., Odinaeva N. An important role of internet marketing in digital tourism // Центр научных публикаций (buxdu.uz). – 2021. – Т. 5. – №. 5.
20. Xamidov O.K., Jalilovich R.J. O'zbekiston turizm sanoatida iqtisodiy klasterlashni amalga oshirish // O'rta Yevropa ilmiy xabarnomasi. – 2021. – Т. 12. – S. 103-119.
21. Hamidov O. Mamlakatimizda ekologik turizmni rivojlantirish imkoniyatlari // Zarafshon gazetasi. – 2017. – Yo'q. 2.
22. Tadjieva S. et al. Trajectory of economic development of Bukhara region during digitalization // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2023. – Т. 403. – С. 08027.
23. Hamidov O., Xayrullaeva N. O'zbekistonda ekoturizmni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish // "Iqtisodiyot Va turizm" xalqaro ilmiy va innovatsion jurnal _ – 2021. – Т. 1. - Yo'q. 1.
24. Hamidov O.H. O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirishni boshqarish mexanizmini takomillashtirish bo'yicha fan doktori ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati // Samarqand sh. – 2017 yil.
25. Khurramov O. K., Sh F. S. Social Media Marketing-an effective tool for modern internet marketing // Мировая наука. – 2019. – №. 4 (25). – С. 511-514.